

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

બિદેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ

વિરુદ્ધ

બિહાર રાજ્ય

ઓગસ્ટ ૧૩, ૨૦૦૨

[ન્યાયમૂર્તિઓ એમ. બી. શાહ અને બિશેશ્વર પ્રસાદ સિંહ]

ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા ૧૯૭૩; કલમ ૩૭૪ અને ૪૦૧:

પુનરાવર્તન-અધિકારક્ષેત્ર અને કલમ ૪૦૧ સી. આર. પી. સી. હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયની સત્તા-હત્યા-આરોપી શંકાના લાભ પર નિર્દોષ જાહેર થયો-અપીલ-પુનરાવર્તન-પ્રત્યાવર્તનમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પુષ્ટિ અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા તેની પુનઃવિચારણા માટેના આદેશ-ચોકસાઈ, કલમ ૪૦૧ (૩) પુનરાવર્તન અદાલતને નિર્દોષ જાહેર કરવાના તારણને દોષિત ઠેરવવામાં પરિવર્તિત કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે-ઉચ્ચ અદાલત પુરાવાની પુનઃ પ્રશંસા

કરવામાં ન્યાયી નથી-સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતામાં સુધારો કરવા અથવા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવા સિવાય નહીં. ન્યાય-અન્ય -તે એક અસંગત પરિસ્થિતિને જન્મ આપે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપીએ સમાન ગુના માટે બીજી સુનાવણીનો સામનો કરવો પડી શકે છે- પેનલ કોડ; કલમ ૩૦૨ અને ૩૦૨/૧૧૪.

ઉચ્ચ અદાલતનો પુનરીક્ષણ અને અપીલ અધિકારક્ષેત્ર-ઉચ્ચ અદાલતની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર વચ્ચેનો તફાવત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે તેના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્ર કરતાં ઘણો વ્યાપક છે કારણ કે પુનરીક્ષણમાં વિનંતી કરાયેલા આધારો અપીલમાં વિનંતી કરી શકાય છે પરંતુ તેનાથી ઊલટું નહીં.

નિર્દોષ જાહેર કરવાની અસર સામે અપીલને નકારી કાઢવી, નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલને નકારી કાઢવી એ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા પર અંતિમતાની મહોર લગાવે છે અને આવા કેસોમાં ઉચ્ચ અદાલત માટે પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો યોગ્ય નથી.

ફરિયાદી પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે, આરોપી-અપીલકર્તાઓ અને પીડબ્લ્યુ જ વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો, જેણે એક ખરાબ વળાંક

લીધો હતો જ્યારે પીડબ્લ્યુ જ ના પુત્રએ બોલાચાલીમાં દખલ કરી હતી અને આરોપીએ તેના માથા પર લોખંડની લાકડી વડે હુમલો કર્યો હતો, જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હતું.મૃતકના પિતા પીડબ્લ્યુ જએ એફ. આઈ. આર. દાખલ કર્યો હતો.

આરોપીઓ પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ અને ૩૦૨/૧૧૪ હેઠળ ગુનાઓ માટે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આ આધાર પર નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા કે ફરિયાદી પક્ષ તેના કેસને વાજબી શંકાથી આગળ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હતો.રાજ્યની અપીલને ઉચ્ચ અદાલતે સમયમર્યાદાના આધારે ફગાવી દીધી હતી.માહિતી આપનાર દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુનરાવર્તનમાં, ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રદ કર્યો અને કેસને ફરીથી સુનાવણી માટે સેશન્સ કોર્ટમાં મોકલી દીધો.આથી આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યું કે – ૧.૧.ઉચ્ચ અદાલત રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવા અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ પુનરાવર્તનમાં અલગ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે ન્યાયી ન હતી.કલમ ૪૦૧ની પેટા-કલમ (૩) પુનરવલોકન અદાલતની સત્તાઓ પર મર્યાદા મૂકે છે, જેમાં તેને નિર્દોષ જાહેર

કરવાના તારણને દોષિત ઠરાવવામાં રૂપાંતરિત કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જે કલમ ૪૦૧ સી. આર. પી. સી. દ્વારા આપવામાં આવેલી પુનરવલોકન શક્તિની પ્રકૃતિ અને હદ સૂચવે છે, જો ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના તારણને સીધી દોષિત ઠરાવવામાં રૂપાંતરિત ન કરી શકે!વાય, તે ફરીથી સુનાવણીનો આદેશ આપવાની પદ્ધતિ દ્વારા પરોક્ષ રીતે આમ કરી શક્યું ન હતું.

[૪૯૯-જી-એચ; ૫૦૦-એ]

૧.૨.તે સારી રીતે સ્થાપિત કાયદો છે કે ઉચ્ચ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં પુનરાવર્તનમાં દખલ કરશે નહીં, સિવાય કે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યાં જાહેર ન્યાયના હિતમાં સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાને સુધારવા અથવા ન્યાય ના ગંભીર ભંગને રોકવા માટે દખલગીરીની જરૂર હોય.ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદાનો ખોટો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે અથવા પુરાવાના અવલોકન કરવામાં ભૂલ કરી છે તેના કારણે જ ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવાનું વાજબી ગણાશે નહીં.એવા સંજોગોની સંપૂર્ણ યાદી બનાવવી શક્ય નથી કે સલાહભર્યું પણ નથી કે જેમાં પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ વાજબી હોઈ શકે, પરંતુ આ અદાલતના નિર્ણયોએ ખાનગી પક્ષ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં કલમ ૪૦૧ સી. આર. પી. સી. હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગના પરિમાણો નિર્ધારિત કર્યા છે.[૫૦૦-બી-ડી]

ડી સ્ટીફન્સ વિરુદ્ધ નોસિબોલા, એ. આઈ. આર. (૧૯૫૧) એસ. સી. ૧૯૬; કે. સી. રેડ્ડી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૨) એસ. સી. ૧૭૮૮; અકાલુ અહિર અને અન્યો વિરુદ્ધ રામદેવ રામ, [૧૯૭૩] ૨ એસ. સી. સી. ૫૮૩; પાકલાપતિ નારાયણ ગજપતિ રાજુ અને અન્યો વિરુદ્ધ બેનાપક્ષી પેડા અપ્પાડુ અને અન્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૭૫) એસ. સી. ૧૮૫૪ અને મહેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહ વિરુદ્ધ સરજુ સિંહ, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૮ એસ. સી. ૭૦૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.૩.તાત્કાલિક કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો અતાર્કિક ન હતો.પ્રક્રિયામાં કોઈ ખામી દર્શાવવામાં આવી નથી.પુરાવાઓની અયોગ્ય સ્વીકૃતિ અથવા અસ્વીકાર પણ ન હતો; ન તો કાર્યવાહીની કોઈ ખામી અથવા સુનાવણીના સંચાલનમાં ગેરકાયદેસરતા હતી જે ટ્રાયલને જ દૂષિત કરતી હતી.સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાની ગેરહાજરીમાં, જેના પરિણામે ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા થાય છે, આવા કિસ્સાઓમાં પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ જરૂરી નથી.
[૫૦૦-ઈ-એફ]

૨.૧.આ અદાલતે વારંવાર અવલોકન કર્યું છે કે ખાનગી પક્ષકારના કહેવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ

કરતી વખતે, અદાલત માત્ર મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે અને પોતાની જાતને અપીલ અદાલતમાં રચવી જોઈએ નહીં જે હકીકત અને કાયદાના પ્રશ્નોમાં જવા માટે વધુ વ્યાપક અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે, અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને દોષિત ઠરાવવામાં રૂપાંતરિત કરે છે.[૫૦૧-બી]

૨.૨.કલમ ૩૭૪ સી. આર. પી. સી. હેઠળ પસંદ કરાયેલ નિર્દોષતા સામેની અપીલની કાર્યવાહીમાં ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર ખાનગી પક્ષના કહેવા પર નિર્દોષતાના આદેશ સામે કલમ ૪૦૧ સી. આર. પી. સી. હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી પુનરાવર્તિત અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર કરતાં ઘણો વ્યાપક છે.પુનરાવર્તન અરજીના સમર્થનમાં વિનંતી કરી શકાય તેવા તમામ આધારો અપીલમાં વિનંતી કરી શકાય છે, પરંતુ તેનાથી વિપરીત નહીં.નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલની બરતરફી ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા પર અંતિમ મહોર લગાવે છે.આવા કિસ્સામાં, ખાનગી પક્ષના કહેવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે કલમ ૪૦૧ સી. આર. પી. સી. હેઠળ પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો એ વિવેકબુદ્ધિની યોગ્ય ક્વાયત ન હોઈ શકે.આવા કેસમાં પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ એક અસંગત પરિસ્થિતિને જન્મ આપી શકે છે જ્યાં આરોપીએ ગુનાનો પ્રયાસ કર્યો અને નિર્દોષ જાહેર કર્યો, અને અપીલમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને સમર્થન આપવામાં આવ્યું, તે જ ગુના માટે બીજી

સુનાવણીનો સામનો કરવો પડી શકે છે જેમાં તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

[૫૦૧-ડી-એફ]

ક્રિમિનલ અપીલ જ્યુરિસડીક્શન-ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૮૦૮/૨૦૦૨.

ક્રિમિનલ આર નંબર ૪૮/૧૯૯૪ માં ઝારખંડ હાઈકોર્ટના ૬/૦૬/૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે પી. એસ. મિશ્રા, એસ. કે. સિંહા, એસ. ચંદ્રશેખર, વિષ્ણુ શર્મા, ઉપેન્દ્ર મિશ્રા અને તથાગટ એચ. વર્ધન.

સામાવાળા વતી આર. ડી. ઉપાધ્યાય, વિશ્વજીત સિંહ અને ત્રિપુરારી રોય.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ નિશેશ્વર પ્રસાદસીંઘે આપ્યો હતો. ખાસ મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અહીં અપીલકર્તાઓ પર ધનબાદના વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ ટ્રાયલ નંબર ૧૯૩/૧૯૯૨ માં કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, જેના પર ભારતીય

દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૫ અને ૩૦૨/૧૧૪ હેઠળ ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે ૨૧/૦૧/૧૯૯૪ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા અપીલકર્તાઓને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત કરી દીધા હતા, જેમાં જાણવા મળ્યું હતું કે ફરિયાદી પક્ષે તેનો કેસ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કર્યો નથી.

અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ઉચ્ચ અદાલતે તેના ૨૨/૧૧/૧૯૯૪ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દીધી હતી.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અપીલ સમયમર્યાદાના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ માહિતી આપનાર દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતમાં પુનરાવર્તનની પસંદગી કરવામાં આવી હતી, જેને ફોજદારી પુનરાવર્તન નંબર ૪૮/૧૯૯૪ માં વિવાદિત ચુકાદા અને તારીખ ૬/૦૬/૨૦૦૧ ના આદેશ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે.નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને કેસ કાયદા અનુસાર ફરીથી સુનાવણી માટે સેશન્સ જજને મોકલવામાં આવ્યો હતો.

રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પરથી એવું લાગે છે કે ૨૦/૦૭/૧૯૮૯ ના રોજ સાંજે લગભગ ૪ વાગ્યે એક ઘટના બની હતી. માહિતી આપનારની બાલ્કની સુધી ચઢેલી વેલોને દૂર કરવાના સંબંધમાં માહિતી આપનાર અને અપીલકર્તા નંબર ૧ વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી.અહીં માહિતી આપનાર તેમજ અપીલ કરનાર ૨ થી ૫ એક જ બિલ્ડિંગમાં રહે છે.બોલાચાલીએ એક ખરાબ વળાંક લીધો અને અપીલકર્તા નંબર ૧ અને માહિતી આપનાર વચ્ચે દુર્વ્યવહારની આપ-લે થઈ.આ દરમિયાન માહિતી આપનારનો પુત્ર કુમુદ નીચે આવ્યો અને અપીલકર્તાઓને પૂછ્યું કે તેમણે વેલો કેમ હટાવી નથી.ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ છે કે અપીલકર્તા નંબર ૧ અને અન્ય અપીલકર્તાઓએ બૂમો પાડી હતી અને કુમુદ પર હુમલો કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ થયેલા હુમલામાં મૃતક કુમુદને લોખંડની લાકડીથી માથા પર માર મારવામાં આવ્યો હતો, જેના પરિણામે તેને ગંભીર ઈજા થઈ હતી.તેમને બોકારો જનરલ હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં તેમને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

આ મામલે પોલીસને જાણ કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ કેસની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તાઓને ધનબાદના સેશન્સ જજ સમક્ષ સુનાવણી માટે મૂકવામાં આવ્યા હતા.

ફરિયાદી પક્ષે ત્રણ નજરે જોનારા સાક્ષીઓ એટલે કે પીડબ્લ્યુની જુબાની પર આધાર રાખ્યો હતો. ૧, ૩ અને ૪, જેઓ મૃતકની અનુક્રમે માતા, બહેન અને પિતા હતા.મૃતકના પિતા પીડબ્લ્યુ. ૪ દ્વારા પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.ફરિયાદી પક્ષે રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો, જે ફરિયાદી પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર સાક્ષીઓના પુરાવાને સમર્થન આપે છે.વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પર વિચાર કર્યા પછી, અપીલકર્તાઓને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત કર્યા હતા.

રાજ્યની અપીલ ફગાવી દેવાયા પછી, માહિતી આપનાર, પીડબ્લ્યુ. ૪ દ્વારા ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ ફોજદારી પુનરાવર્તન દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

હાઈકોર્ટ સમક્ષ પુનરાવર્તનમાં માહિતી આપનાર વતી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે પીડબ્લ્યુની જુબાનીને નકારી કાઢવાનું કોઈ કારણ નથી. ૧, ૩ અને ૪.રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવાઓ તેમની જુબાનીને સમર્થન આપે છે.તેથી, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે, એવું માનવું જોઈતું હતું કે ફરિયાદી પક્ષે તેનો કેસ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કર્યો હતો.

બીજી તરફ, અપીલકર્તાઓ દ્વારા એ વાત પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો કે ટ્રાયલ કોર્ટે તેમને નિર્દોષ જાહેર કરવાના તેના કારણો નોંધ્યા હતા. પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં અપીલકર્તા નંબર ૧ સામે કુમુદ (મૃતક) પર લોખંડની લાકડીથી માથા પર હુમલો કરવાનો સ્પષ્ટ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. જો કે, અન્ય સાક્ષીઓએ તેમની જુબાની દરમિયાન કુમુદ પરના હુમલાને અપીલકર્તા નંબર ૨, અનુજને જવાબદાર ઠેરવ્યો હતો. માહિતી આપનાર વ્યક્તિએ પણ અદાલત સમક્ષ પોતાની જુબાનીમાં પોતાનું નિવેદન બદલ્યું હતું અને અન્ય સાક્ષીઓની સાથે જુબાની આપી હતી કે તે અપીલકર્તા નંબર ૨ અનુજ હતો જેણે મૃતકના માથા પર લોખંડની લાકડી વડે પ્રહાર કર્યો હતો જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હતું. રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે માત્ર બે બાહ્ય ઈજાઓ હતી, પ્રથમ ડાબા પેરાઈટલ વિસ્તારના મધ્ય ભાગ પર એક ઉઝરડા ઘા અને બીજો જમણી કોણીની પાછળના ભાગમાં ઘર્ષણ હતો.

ઉચ્ચ અદાલતના ચુકાદાના માત્ર અવલોકનથી એ બહાર આવશે કે ઉચ્ચ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની ફરીથી મુલ્યાંકન કર્યું હતું અને તે નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધવામાં ન્યાયી ન હતા. નજરે જોનારા સાક્ષીઓના પુરાવા સુસંગત હતા અને જ્યાં સુધી માહિતી આપનારની વાત છે, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં તેણે અપીલકર્તા નંબર ૧ ને જીવલેણ ઈજા માટે જવાબદાર ઠેરવી હતી, પરંતુ

બાદમાં તેણે પોતાનું નિવેદન બદલ્યું અને કહ્યું કે ઈજા અપીલકર્તા નંબર ૨ ને કારણે થઈ હતી. ઉચ્ચ અદાલત એ દલીલથી પ્રભાવિત થઈ હતી કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ પુરાવોનો મૂળ ભાગ ન હોવાથી, શ્રેષ્ઠ રીતે માહિતી આપનારનો પુરાવો પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દ્વારા સમર્થન પામતો નથી. ઉચ્ચ અદાલતે વધુમાં શોધી કાઢ્યું હતું કે સાક્ષીઓની હાજરી સ્વાભાવિક હતી અને તેઓ સંબંધિત હતા તે માત્ર હકીકત તેમની જુબાનીને નકારી કાઢવાનો કોઈ આધાર નથી. અપીલકર્તાઓ વતી વિનંતી કરવામાં આવેલી દલીલને નકારી કાઢીને કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં માહિતી આપનારની પત્ની અને પુત્રીની હાજરીનો બાલકનીમાંથી આ ઘટનાના સાક્ષી તરીકે કોઈ ઉલ્લેખ નથી, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું કે તે અપેક્ષિત નથી કે દરેક વિગતવાર પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે. આવા તર્ક પર, ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રદ કર્યો અને અપીલકર્તાઓની ફરીથી સુનાવણીનો આદેશ આપ્યો.

અમે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લીધી છે અને અમે સંતુષ્ટ છીએ કે ઉચ્ચ અદાલત રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧, કલમ ૪૦૧ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળની માહિતી દ્વારા પસંદ કરેલા પુનરાવર્તનમાં અલગ નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ન્યાયી ન હતી. ઉપરોક્ત પેટા-કલમ, જે પુનરીક્ષણ અદાલતની સત્તાઓ પર મર્યાદા મૂકે છે, તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિષ્કર્ષને દોષિત ઠેરવવામાં

પરિવર્તિત કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તે પોતે જ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ દ્વારા આપવામાં આવેલી પુનરીક્ષણ શક્તિની પ્રકૃતિ અને હદનું સૂચક છે. જો ઉચ્ચ ન્યાયાલય નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને સીધી રીતે દોષિત ઠરાવવામાં રૂપાંતરિત ન કરી શકે, તો તે ફરીથી સુનાવણીનો આદેશ આપવાની પદ્ધતિ દ્વારા પરોક્ષ રીતે આમ કરી શકશે નહીં. આ અદાલતના ઘણા નિર્ણયો દ્વારા સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે ઉચ્ચ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં પુનરાવર્તનમાં દખલ કરશે નહીં, સિવાય કે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યાં જાહેર ન્યાયના હિતમાં સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાને સુધારવા અથવા ન્યાયની ધોર કસુવાવડ અટકાવવા માટે દખલગીરીની જરૂર હોય. ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદાનો ખોટો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે અથવા પુરાવાનું મુલ્યાંકન કરવામાં ભૂલ કરી છે તેના કારણે જ ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવાનું વાજબી ઠેરવશે નહીં. એવા સંજોગોની સંપૂર્ણ યાદી બનાવવી શક્ય નથી કે સલાહભર્યું પણ નથી કે જેમાં પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ વાજબી હોઈ શકે, પરંતુ આ અદાલતના નિર્ણયોએ ખાનગી પક્ષ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગના પરિમાણો નિર્ધારિત કર્યા છે. (જુઓ : એ. આઈ. આર. (૧૯૫૧) એસ. સી. ૧૯૬ : ડી સ્ટીફન્સ વિરુદ્ધ નોસિબોલા; એ. આઈ. આર. (૧૯૬૨) એસ. સી. ૧૭૮૮ : કે. સી. રેડ્ડી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય; [૧૯૭૩] ૨ એસ. સી. સી. ૫૮૩ : અકાલુ અહિર

અને અન્યો વિરુદ્ધ રામદેવ રામ; એ. આઈ. આર. (૧૯૭૫) એસ. સી. ૧૮૫૪ : પાકલાપતિ નારાયણ ગજપતિ રાજુ અને અન્યો વિરુદ્ધ બેનાપદ્મી પેડા અપ્પાડુ અને અન્ય, અને એ. આઈ. આર. ૧૯૬૮ એસ. સી. ૭૦૭ : મહેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહ વિરુદ્ધ સરજુ સિંહ)

તાત્કાલિક કેસ એવો નથી કે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આવી કોઈ ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી હોય. પ્રક્રિયામાં અથવા સુનાવણીના સંચાલનમાં કોઈ કાનૂની નબળાઈની ગેરહાજરીમાં, ઉચ્ચ અદાલત માટે તેના પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં દખલ કરવાનું કોઈ વાજબીપણું નહોતું. એવું વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટથી અલગ તારણ સુધી પહોંચવા માટે પુરાવાનું પુનઃમુલ્યાંકન ન કરવી જોઈએ. સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાની ગેરહાજરીમાં પરિણામે ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા થાય છે, આવા કિસ્સાઓમાં પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ જરૂરી નથી.

તેથી અમે સંતુષ્ટ છીએ કે માહિતી આપનારના કહેવા પર તેના પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલગીરી કરવામાં ઉચ્ચ અદાલત ન્યાયી ન હતી. એવું બની શકે છે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની મુલ્યાંકન પર ઉચ્ચ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટ કરતાં અલગ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે. પરંતુ તે પોતે જ નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે ફોજદારી

કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટે કોઈ વાજબીપણું નથી.અમે એમ ન કહી શકીએ કે તાત્કાલિક કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો વિકૃત હતો.પ્રક્રિયામાં કોઈ ખામી દર્શાવવામાં આવી નથી.પુરાવાઓનો અયોગ્ય સ્વીકાર કે અસ્વીકાર પણ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને ન તો પ્રક્રિયામાં કોઈ ખામી અથવા સુનાવણીના સંચાલનમાં ગેરકાયદેસરતા હતી જે ટ્રાયલને જ દૂષિત કરતી હતી.શ્રેષ્ઠ રીતે ઉચ્ચ અદાલતે વિચાર્યું કે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓ વિશ્વસનીય છે જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો.આ અદાલતને વારંવાર અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે ખાનગી પક્ષકારના કહેવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલત માત્ર મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે અને પોતાની જાતને અપીલ અદાલતમાં રચવી જોઈએ નહીં જે તથ્યો અને કાયદાના પ્રશ્નોમાં જવા માટે વધુ વ્યાપક અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે, અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને દોષિત ઠરાવવામાં રૂપાંતરિત કરે છે.તે દષ્ટિ ગુમાવી શકાતી નથી કે જ્યારે ફરીથી સુનાવણીનો આદેશ આપવામાં આવે છે, ત્યારે આરોપી સામે પાસા ભારે ભરેલા હોય છે, અને તે પોતે જ પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અદાલતને ચેતવણી આપવી જોઈએ.તેથી, અપીલકર્તાઓની ફરીથી સુનાવણીનો આદેશ આપતા ઉચ્ચ ન્યાયાલયના વિવાદિત આદેશ માટે અમને કોઈ વાજબીપણું મળતું નથી.

ઉચ્ચ અદાલતે એ હકીકતની નોંધ લીધી છે કે રાજ્યએ અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું.તે અપીલને ઉચ્ચ અદાલતે સમયમર્યાદાના આધારે ફગાવી દીધી હતી.સૈદ્ધાંતિક રીતે તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી, કારણ કે સમયમર્યાદાના આધારે પણ અપીલની બરતરફી એ તમામ હેતુઓ માટે બરતરફી છે.અગાઉ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૩૭૪ હેઠળ રજૂ કરાયેલી નિર્દોષતા સામેની અપીલનો સામનો કરવામાં ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર, ખાનગી પક્ષના કહેવા પર નિર્દોષતાના આદેશ સામે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી પુનરાવર્તિત અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર કરતાં ઘણો વ્યાપક છે.પુનરાવર્તન અરજીના સમર્થનમાં વિનંતી કરી શકાય તેવા તમામ આધારો અપીલમાં વિનંતી કરી શકાય છે, પરંતુ તેનાથી વિપરીત નહીં.નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલની બરતરફી ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા પર અંતિમ મહોર લગાવે છે.આવા કિસ્સામાં ખાનગી પક્ષના કહેવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૪૦૧ હેઠળ પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો એ વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય ઉપયોગ ન હોઈ શકે.આવા કેસમાં પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ એક અસંગત પરિસ્થિતિને જન્મ આપી શકે છે જ્યાં આરોપીએ ગુનાનો પ્રયાસ કર્યો અને નિર્દોષ જાહેર કર્યો, અને તેની બરતરફી દ્વારા અપીલમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને સમર્થન આપ્યું, તે જ ગુના માટે બીજી

સુનાવણીનો સામનો કરવો પડી શકે છે જેમાં તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

આ કારણોસર અમે આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરીએ છીએ.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.